

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

УДК 16:378

**РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ
В СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ**
**DEVELOPMENT OF CREATIVITY
IN THE SYSTEM OF MODERN EDUCATION****Глотова І. В.,**

кандидат філологічних наук, викладач
циклу гуманітарних дисциплін, Одеський
автомобільно-дорожній коледж Одеського
національного політехнічного університету
(Одеса, Україна), e-mail:
marlinna261282@gmail.com

Glotova I. V.,

Candidate of Philology, teacher of the cycle
of humanitarian disciplines, Odessa Automobile
and Road College of the Odessa National
Polytechnic University (Odessa, Ukraine), e-mail:
marlinna261282@gmail.com

Охарактеризована роль сучасної освіти. Стверджується, що сучасна освіта має не лише забезпечувати майбутніх спеціалістів новітніми знаннями, але й сприяти розкриттю особистісного потенціалу, а саме креативності. В роботі розглядається зміст поняття «креативність». Проаналізовані визначення даного поняття різними науковцями. Був зроблений висновок, що креативність – це не стільки форма ментального процесу, скільки культурного чи соціального (хоча індивідуальні фактори теж впливають на креативну поведінку). Культура має вплив як на рівень креативності, так і на спосіб її вивчення, прояви та виміри. Вплив культури на розвиток креативності показано на прикладі порівняння крос-культурних відмінностей між американськими та азіатськими студентами. Також показана роль створення специфічного середовища, яке буде мати безпосередній багатосторонній вплив на формування креативності.

Ключові слова: креативність, сучасна європейська освіта, тенденції сучасної освіти.

The article describes the role of modern education. It is argued that modern education should not only provide future specialists with the latest knowledge, but also contribute to the students personal potential, namely creativity. The content of the concept of «creativity» is considered in the paper. The definition of this concept by different scientists is analyzed. It was concluded that creativity is not so much a form of a mental process as a cultural or social one (although individual factors also influence creative behavior). Culture has an impact both on the level of creativity, and on the way of its study, manifestations and measurements.

The impact of culture on creativity is shown by comparing cross-cultural differences between American and Asian students. Also shown is the role of creating a specific environment that will have a direct multi-lateral impact on creativity.

Keywords: creativity, modern European education, tendencies of modern education.

Постановка проблеми. Сучасний світ відрізняється потужною динамічністю розвитку в усіх його сферах, у зв'язку з чим змінюється і роль сучасної освіти. Сучасний спеціаліст має володіти певними якостями, для того, щоб бути конкурентоспроможним у швидкоплинному

світі. Серед вимог, які висуваються роботодавцем можна виділити такі: готовність спеціаліста до змін, конкуренції, реалізація творчості у професійній діяльності. Тому сучасна вища освіта має не тільки забезпечувати студентів сучасними знаннями у специфічній професійній діяльності, але й створювати умови відкриття їх власного потенціалу, розуміння способів його використання для професійного та особистісного зросту. У зв'язку з чим особливу роль набувають важливості впровадження змін всередині освіти, які дозволяють випускникам бути більш конкурентоспроможними. Так в 2008 році в Європі було відкрито Європейський інститут інновацій та технологій, основною метою якого є розвиток і конкурентоспроможність Європи, шляхом створення та впровадження інновацій в усі сфери діяльності.

Аналіз досліджень і публікацій. Різні аспекти проблеми творчості та креативності вивчаються багато років і мають багату історію. Творчість як предмет наукового пізнання має свою яскраво виражену специфіку. Виникнення інтересу до дослідження цього феномена відноситься до стародавніх часів і пов'язане з таємничістю і містичністю творчості, що відображено в працях Платона і Аристотеля. На думку Платона, поет здатний скласти лише те, що диктують музи, а творча особистість нагадує порожню посудину, яка наповнюється натхненням містичним чином. До сих пір існують судження, що творчість не піддається науковому вивченню, оскільки є духовним процесом і не контролюється розумом. Цим пояснюється наявність величезної кількості різноманітних визначень творчості і трактувань її сутності, що належать різним науковим областям.

Сучасне трактування сутності креативності, експериментально підтверджена дослідженнями Дж. Гілфорда, Я. А. Пономарьова, Р. Стернберга та інших вчених, відрізняється визнанням того факту, що прояв творчих якостей носить універсальний характер, тобто креативність розглядається як універсальна, інтеграційна здатність до творчості, необхідна для будь-якої сфери діяльності особистості. Причому розвиток креативності в якомусь одному виді діяльності тягне за собою перенесення творчих якостей на будь-яку іншу сферу людини (соціальну, виробничу, комунікативну, побутову і т.д.).

В даний час досить повно вивчені загальні теоретичні проблеми психології творчості; питання загальних і спеціальних здібностей; специфіка різних видів творчої діяльності та обдарованості.

У психології та педагогіці багато уваги відведено дослідженню окремих параметрів, критеріїв, форм прояву і характеристик креативності, а також вивчається процес розвитку креативності та методики її діагностики. Такі дослідження провели Ф. Баррон, Дж. Гілфорд, Р. Кратчфилд, Т. Любарт, Р. Стернберг, К. Тейлор, Е. Торранс, Д. Харрінгтон і інші вчені, що належать до різних наукових шкіл і напрямків.

Істотний внесок у вивчення проблеми творчості, формування творчої особистості, активізації творчої діяльності людини внесли білоруські дослідники Н. Ф. Вишнякова, І. А. Малахова, В. П. Пархоменко, І. М. Розет і ін. В роботах цих авторів висвітлювалися питання феномена творчості, закономірностей продуктивної розумової діяльності, психології творчого навчання і формування творчої особистості, виховного впливу спільної творчої діяльності дітей і дорослих, педагогічного супроводу процесу виховання творчих якостей особистості в установах освіти. Проте і досі немає чіткого уявлення про сутність креативності, способів його дослідження та розвитку в системі сучасної освіти. Тому **метою** нашої статті є дослідження розвитку креативності в системі сучасної освіти.

Виклад основного матеріалу. Слово «креативність» походить від латинського «creare», що означає породжувати, творити, створювати, і від англійського «creative», що означає творчий. Будучи аналогом поняття «творчі здібності», нерозривно пов'язане з творчістю, творчою діяльністю, що породжує щось якісно нове (або для творця, або для групи або суспільства в цілому).

Згідно А. Маслоу – це творча спрямованість, природжено властива всім, але втрачаємо більшістю під впливом середовища. На думку Поля Торренса, креативність включає в себе підвищену чутливість до проблем, до дефіциту або суперечливості знань, дії за визначенням цих проблем, з пошуку їх рішень на основі висунення гіпотез, з перевірки та зміни гіпотез, з формулювання результату рішення. сутність креативності, на нашу думку, становить сукупність якісних характеристик розумового процесу (дивергентність, конвергентність, швидкість, гнучкість, оригінальність мислення, широта категоризації, чутливість до проблеми, вміння абстрагуватися, синтезувати, перегруповують ідеї), уяви, фантазії і особистісних властивостей (динамізм, творча спрямованість, творча активність, самостійність), які реалізуються у творчій діяльності особистості. Креативність трактується як універсальна здатність до творчості, необхідна в будь-якій сфері діяльності особистості.

На сьогодні вітчизняними та західними науковцями неодноразово досліджувалося поняття креативності. Так, наприклад дослідник, Т. Любарт зазначає, що поняття «креативність» несе в собі ідею експериментування з новими отриманими в процесі творчості результатами [4]. «Креативність це здатність генерувати нові результати, в рамках тематики. Ці результати повинні бути новими в тому сенсі, що вони будуть виходити за рамки

копіювання того, що вже існує» [4]. Д. Леонард і В. Свеп, в роботі «Вирощування креативності» кажуть, що «креативність» це процес розвитку і вираження нових ідей, які також можуть бути корисними [2, р. 313–335]. Чи і Кім кажуть, що культура може впливати, як на рівень креативності, так і на способи її вивчення та вимірювання. Крім того, вони стверджують, що креативне поведінка також залежить і від індивідуальних чинників [3, р. 402–407]. Цікаві результати в галузі креативності були отримані двома групами вчених [5, р. 53–59]. Результати демонструють вплив культури на розвиток креативності. Дослідники виявили крос-культурні відмінності між американськими і азійськими студентами в уявленнях про креативність. Наприклад, при вивченні креативності американські студенти показують свою перевагу у флексибільності (здатність змінювати, гнучко працювати з різними ідеями), азійські студенти перевершують їх у вдосконаленні і ускладненні ідей [5]. Вчений Т. Любарт також підтримує ідею наявності специфіки креативності в Західних і Східних культурах. У західній культурі, креативність розглядається як знаходження шляхів переробки і перетворення вже існуючих ідей, в східних культурах, під креативністю розуміється розбіжність з традицією [4]. Ця ідея підтримується Расселом Акоф і Данилом Грінбергом, які відзначають, що центральною ідеєю освіти XXI століття є надання допомоги і підтримки в розвитку креативного потенціалу дітей, сприяння їх зростання як ініціативних, креативних, цікавих, готових до інновацій [1]. «Освіта має на меті надати сенс життя учнів. Це вимагає допомогти їм усвідомити цінності, які вони можуть створити для інших, зрозуміти, чим вони можуть бути їм корисними і за що цінємо ними. Ця мета входить як частина в те, що я вважаю головною метою освіти: дати учням можливість власного розвитку і здатність брати участь в розвитку суспільства, до якого вони належать» [1, р. 15].

Розвиток креативності у людини в основному залежить від того, в якому середовищі вона розвивалася і наскільки дане середовище сприяло розвитку творчості, підтримувало і розвивало індивідуальність. Тому розвиток креативності можливий лише в спеціально організованому середовищі. Системоутворюючим фактором розвитку креативності є гуманізація освіти.

Вважається, що спочатку задатки креативності властиві кожній людині. Але вплив середовища, в якому вона росте, навчається, виховується, наявність безлічі заборон, соціальні шаблони сприяють блокуванню творчих здібностей. Тому необхідно дати для кожного позитивний поштовх для розвитку креативності, необхідно «звільнити» людину від психологічних «затискачів». Для формування креативності як особистісної, а не тільки поведінкової властивості потрібно спеціальним чином організоване середовище.

Психолого-педагогічні умови, що впливають на формування досвіду творчого мислення, можна розділити на дві групи: об'єктивні (ситуативні) і

суб'єктивні (особистісні). Суб'єктивні умови – це стійкі риси характеру людини, здатні впливати на стани, викликані тією чи іншою ситуацією. До об'єктивних належать такі умови середовища, така організація освітнього процесу, коли пригнічується ініціатива учнів, формується в них впевненість у своїх силах і можливостях, стимулюється самостійність, розвивається уява.

Суб'єктивні (особистісні) умови – сукупність характеристик особистості, впливаючи на які (за допомогою педагогічних прийомів, методів, засобів) формується досвід творчого мислення майбутніх фахівців. Дана сукупність включає в себе: а) особистісні якості учнів; б) стійку позитивну мотивацію творчої діяльності, мотивацію досягнення успіху, рівень домагань особистості, потребу в пізнавальній діяльності, в самореалізації; в) установку на творчість, що включає систему емоційних станів; г) необхідний і достатній рівень загальної і спеціальної теоретичної підготовки; д) професійну спрямованість особистості – основа формування мотивів, установок на професійно–творчий підхід до вирішення завдань; е) цілепокладання. Об'єктивні (ситуативні) умови забезпечують можливість цілеспрямованого педагогічного впливу, а також орієнтують його відповідно до поставлених цілей. У цю сукупність входять: а) особистість і поведінка педагога. Педагог виступає головною дієвою особою технологічного процесу, організовує його, забезпечує конкретні практичні взаємодії з учнями, включає їх в справжню систему цінностей, підсилює мотиваційну підтримку студентам, активізує їх творчий потенціал.

Творча активність учнів підвищується, коли викладач виявляє власну креативність. Педагог повинен бути здатний створювати умови і здійснювати дії з тим, щоб викликати в учнів потрібні, заплановані зміни в свідомості, мисленні, поведінці та відносинах; в його функції входить здійснення підкріплення діяльності учнів, оскільки заохочення і покарання формують і закріплюють звичку; він повинен бути тим зразком, прикладом творчо мислячої особистості, на який можуть і бажають орієнтуватися учні в своїй діяльності; б) морально–психологічний клімат в колективі, спрямований на створення творчої атмосфери, усунення факторів, що пригнічують творчі сили і підтримку ініціативи учнів. Подібна психологічна атмосфера характеризується залученням всіх учнів у творчий процес, свободою від стереотипів, суджень, ініціативністю і самостійністю студентів, їх інтересом і готовністю до творчої професійної діяльності. Для цього педагог повинен забезпечити взаємоповагу, опору на сильні сторони учнів, враховувати їх індивідуальні особливості.

Можна виділити два аспекти креативності: стилеутворюючий і мотиваційний. Для стилеутворюючої креативності характерні: оригінальність і критичність мислення, здатність до бачення проблем, спрямованість на творчість, самостійність суджень, легкість асоціювання, легкість генерування ідей, здатність до переносу знань і умінь в нові ситуації, готовність пам'яті.

Ми виділяємо такі умови і фактори розвитку творчої діяльності, як: проблематизація змісту освіти, рефлексивна позиція викладача і студента в навчальному процесі, діалог як форма здійснення суб'єкт–суб'єктної взаємодії в навчальному процесі, заснованому на міжособистісній, а не на рольовій взаємодії.

Список використаних джерел

1. Ackoff, RL, Greenberg, D., 2008. 'Turning Learning Right Side Up: putting education back on track', *Pearson Education, Inc. Wharton School Publishing*, 1.
2. 'Csikszentmihalyi M. Implications of a systems perspective for the study of creativity', 1999. In R. J. Sternberg (Ed), *Handbook of creativity*, New York: *Cambridge University Press*, 3, p.313–335.
3. Lee, H., Kim, HK., 2010. 'Relationships Between Bilingualism and Adaptive Creative Style, Innovative Creative Style, and Creative Strengths among Korean American Students', *Creativity Research Journal*, 22 (4), p.402–407.
4. Lubart, T., 1999. 'Creativity across cultures', In R. Sternberg (Ed.), New York: *Cambridge University Press*, 10.
5. Ogawa, D., Kuehn–Ebert, C., & De Vito A., 1991. 'A differences in creative thinking between Japanese and American fifth–grade children', *Ibaraki University Faculty of Education Bulletin*, 40, 12, p. 53–59.

* * *